

ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๒

จุลสาร

สวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน

มีนาคม-เมษายน พ.ศ. ๒๕๔๑

พระราโชวาทสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
ในส่วนของสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน
เมื่อคราวประชุมโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ
วันที่ 14 สิงหาคม พ.ศ. 2540

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี พระราชทานพระราโชวาทให้คณะกรรมการอำนวยการ คณะกรรมการบริหาร ผู้ร่วมสนองพระราชดำริ และผู้ดูแลक्षा ถวาย ที่เฝ้าทอดละออพระบาทในการประชุมประจำปีโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ ปี 2540 ณ งานสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน ดังนี้

“ส่วนสำหรับเรื่องของโรงเรียนนั้น ก็ได้มีประสบการณ์ในการที่ไปเยี่ยมโรงเรียนในภาคต่าง ๆ มากหลายแห่ง ก็เห็นว่าเรื่องที่จะสอนให้นักเรียนหรือให้เด็กมีความรู้ และมีความรักในทรัพยากร คือความรักชาติ รักแผ่นดินนี้ ก็คือรักสิ่งที่เป็นสมบัติของตัวเขา การที่จะให้เขารักษาประเทศชาติหรือรักษาสมบัติของเขานั้น ทำได้โดยก่อให้เกิดความรัก ความเข้าใจ ถ้าใครไม่รู้รักกัน เราก็ไม่มีความสัมพันธ์ ไม่มีความผูกพันต่อกัน แต่ว่าถ้าให้เขารู้จักว่าสิ่งนั้นคืออะไร หรือว่าทำงานก็จะรู้สึกชื่นชมและรักหวงแหนในสิ่งนั้นว่าเป็นของคนและจะทำให้เกิดประโยชน์ได้ เคยได้แนะนำโรงเรียนต่างๆ ที่ได้ไปเยี่ยม ไม่เฉพาะแต่โรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการฯ นี้ โรงเรียนทั่ว ๆ ไปด้วย ว่าเรื่องของนอกจากพืชพรรณแล้ว สิ่งที่มีในธรรมชาติ สิ่งที่ได้ง่าย ๆ นั้นก็อาจจะเป็นอุปกรณ์การสอนในวิชาต่างๆ ได้หลายอย่างแม้แต่วิชาศิลปะก็ให้มาวาดรูปต้นไม้ก็ไม่ต้องหาของอื่นให้เป็นตัวแบบ หรือในเรื่องภาษาไทยการเรียงความก็อาจจะทำให้เรื่องของการเขียนรายงานทำให้คิดเขียนหนังสือหรืออาจแต่งคำประพันธ์ ในเรื่องของพืชเหล่านี้ หรือเป็นตัวอย่างงานศึกษารวมวิทยาศาสตร์และวิชาอื่น ๆ ดังที่ ดร.พิสิษฐา ได้กล่าวมา นอกจากนั้นในวิชาพฤกษศาสตร์โดยเฉพาะซึ่งอาจจะช่วยได้ ในที่นี้ที่ยังไม่เคยกล่าวคือเรื่องของวิชาการท้องถิ่นซึ่งก็เป็นนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการอยู่แล้วที่จะให้

นักเรียนได้ศึกษาความรู้ท้องถิ่น นอกจากความรู้ที่เป็นมาตรฐานจากส่วนกลางมาแล้ว แม้แต่ตำราที่มีการส่งเสริมให้ครูอาจารย์ ในท้องถิ่นนั้นได้รวบรวมความรู้หรือได้แต่งขึ้นในระบอบนี้ซึ่งเท่าที่ได้เห็นมาก็มีการศึกษาวิชาการทางด้านศิลปวัฒนธรรม อาชีพท้องถิ่นมาบ้าง แต่ในด้านของธรรมชาตินั้นยังมีค่อนข้างน้อยเท่าที่ไปแนะนำในเรื่องของการอนุรักษ์ทรัพยากรนั้นได้เสนอว่าไม่ใช่เป็นเฉพาะที่ว่าจะให้เด็กนักเรียนปลูกป่า หรือว่าให้อุบุรุษกันดินปลูกหญ้าแฝกอย่างเดียว ก็พยายามจะให้ออกไปดูข้างๆ โรงเรียนว่าที่นั้นมีอะไรอยู่ และต้นไม้ที่ชื่ออะไร เป็นอะไร และพอได้มีประสบการณ์จากการที่ได้เคยออกไปส่งเสริมในเรื่องของโภชนาการมาในระบอบแรกๆ ที่เริ่มทำงานเมื่อ พ.ศ. 2523 ในช่วงนั้นออกไปทำงานก็ทำงานอย่างค่อนข้างจะเบี่ยงน้อยน้อย คือเงินไม่ค่อยมีต้องออกเอง ก็ไม่มีเงินที่จะส่งเสริมเรื่องเมล็ดพันธุ์ผัก หรืออุปกรณ์ที่ใช้มากนัก ได้ครบทุกแห่งที่ไป ก็ให้ใช้พืชผักในท้องถิ่นที่พอจะมีอยู่ ผักพื้นบ้าน ผักพื้นเมืองหรือของที่เขากินอยู่แล้วเสริมเข้าไป ในมื้ออาหารนั้นด้วย เรื่องนี้ก็เป็นเรื่องที่น่าศึกษาเพราะได้พบว่ามีพืชพรรณหลายอย่างซึ่งก็ยังไม่เป็นที่รู้จักกันในส่วนกลาง ในท้องถิ่นนั้นเขาก็มีและก็มีชื่อพื้นเมือง แต่ว่าพอเขาเข้าจริง แม้แต่ชื่อวิทยาศาสตร์ก็ยังไม่มีความแน่ใจว่าชื่ออะไร ก็นำมาศึกษา และเวลานี้ก็ได้เห็นว่ามีการศึกษาอย่างกว้างขวาง คือได้ศึกษาว่าคุณค่าทางอาหารของผักพื้นเมืองเหล่านั้นมีอะไรบ้าง และได้มีการวิเคราะห์พิษภัยของพืชเหล่านั้นไว้ด้วย เดิมเท่าที่คิดก็ยอมรับว่าไม่ได้คิดเรื่องพิษภัยเพราะเห็นว่าคนรับประทานกันอยู่ประจำยังมีอายุยืนอยู่ แต่เห็นว่าจากกรณีวิจัยของนักวิชาการ ก็ได้ทราบว่าพืชพื้นบ้านบางอย่างที่รับประทานกันอยู่ซึ่งมีพิษบ้าง ทำให้เป็นข้อคิดที่ว่าถ้าบริโภคกันในส่วนที่เป็นท้องถิ่นก็อาจจะไม่เป็นพิษภัยมาก เพราะว่าในวันนั้นกับผักชนิดนี้ได้ก็นำมาบริโภค อีกวันก็เก็บได้อีกอย่างก็นำมาบริโภค แต่ถ้าสมมุติว่าเป็นการส่งเสริมเป็นโครงการขึ้นมาแล้ว ก็จะมีการขยายพันธุ์เป็นจำนวนมาก และก็จะรับประทานอย่างนี้ซ้ำ ๆ ซาก ๆ ซึ่งจะมีอันตรายต่อร่างกายเป็นอย่างยิ่งก็อาจจะเป็นไปได้"

ข่าวสมาชิก

- สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จเปิดสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน ที่โรงเรียนปิยชาติพัฒนา จ.นครนายก

เมื่อวันที่ 26 ธันวาคม 2540 สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้เสด็จพระราชดำเนินยังโรงเรียนปิยชาติพัฒนา จ. นครนายก เพื่อทอดพระเนตรการดำเนินงานของโรงเรียน ธนาคาร ห้องสมุด ห้องพิพิธภัณฑ์ และทรงเปิดสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน

- สรุปผลการประชุมสัมมนา

สรุปผลการประชุมสัมมนา คณะทำงานโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ เขตการศึกษาที่ 7 ครั้งที่ 4 ที่โรงเรียนหล่มเก่าศึกษา จ.เพชรบูรณ์ เมื่อวันที่ 18 ธันวาคม 2540 มีโรงเรียนสมาชิกสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน เข้าร่วม 15 โรงเรียน โดยนายพรชัย จุฑามาศ เลขาธิการคณะกรรมการบริหารโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ ได้กล่าวสรุปแนวทางการดำเนินงานสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน หลังจากนั้นได้เยี่ยมชมสวนวรรณคดี และห้องพิพิธภัณฑ์ ซึ่งโรงเรียนได้รวบรวมตัวอย่างพันธุ์ไม้แห้ง ตัวอย่างคอง ตัวอย่างเมล็ด ข้อมูลพรรณไม้ และผลงานของเด็กนักเรียน ในช่วงท้าย โรงเรียนสมาชิกแต่ละโรงเรียนได้แลกเปลี่ยนผลการดำเนินงานปัญหาอุปสรรค ซึ่งก็ได้แนวทางในการแก้ปัญหาอุปสรรคต่อไป

ถ้อยแถลง

สวัสดิ์ตะ โกลิปิดเทอมใหญ่ น้อง ๆ ทุกคนขยันอ่านหนังสือมาก ๆ นะคะ ที่เอาใจช่วยให้สอบได้ทุกคนคะ สอบเสร็จแล้วแนะนำให้ไปเที่ยวพระราชวังบางปะอินกับนะคะ ชมต้นไม้ในวังปลูกตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 ส่วนเป็นไม้ประดับที่น่าสนใจในคอลัมน์ฉบับนี้ เป็นไม้ประดับเสี่ยงทาย ต้นนี้ก็ได้ใบหวนนะคะ ลองอ่านดูก่อน แล้วยังมีจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ คู่กันผ่านจอคอมพิวเตอร์ ลองคุยกับที่ ๆ ได้เลยคะ "เมียงโค้น" ที่สรรหามาฝาก ลองทำรับประทานแล้วจะติดใจ ช่วงปิดเทอมนี้ว่าง ๆ เขียนจดหมายมาคุยกันบ้างก็ได้นะคะ ยินดีต้อนรับทุกฉบับคะ พบกันใหม่ฉบับหน้าคะ

ข่าวสมาชิก

• โครงการนักพฤกษศาสตร์น้อยรุ่น 3

โครงการนักพฤกษศาสตร์น้อยรุ่น 3 ปี 2540 ของโรงเรียนสาธิตจุฬาฯ (ฝ่ายประถม) ได้จัดกิจกรรมขึ้น มีการจัดทัศนศึกษาออกสถานที่ในวันที่ 17-19 ธันวาคม 2540 ในโครงการนักพฤกษศาสตร์น้อยที่พิพิธภัณฑ์พืชทุ่งก้างย่าง โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริหน่วยปฏิบัติการทรัพยากรพัฒนา อุทยานแห่งชาติน้ำตกไทรโยคใหญ่ เขื่อนเขาแหลม และสวนหินสมเด็จพระศรีนครินทร์ฯ วิทยาลัยเกษตรกรรมกาญจนบุรี จ.กาญจนบุรี โดยจัดให้มีกิจกรรมร่วมกัน เช่น ปลูกป่าถาวรเฉลิมพระเกียรติที่การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค เขื่อนเขาแหลม คอนปัญหาพฤกษศาสตร์ปลูก แดงกลอน และมีการมอบรางวัลให้แก่นักพฤกษศาสตร์น้อยที่สอบได้คะแนนมากที่สุดด้วย ในวันที่ 25 ธันวาคม 2540 มีพิธีมอบเกียรติบัตรให้กับนักพฤกษศาสตร์น้อยรุ่นที่ 3 และนำผลงานของนักพฤกษศาสตร์น้อยทุกคนมาแสดงให้ผู้ปกครองและผู้สนใจที่โรงเรียน สาธิตจุฬาฯ (ฝ่ายประถม)

• แนะนำการจัดสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียนที่โรงเรียนปิยชาติพัฒนา

เมื่อวันที่ 23 ธันวาคม 2540 รศ.ดร.อบจันท์ ไทยทอง รศ. วิทยา เทพหัสดิ์ คณะอาจารย์จากภาควิชาพฤกษศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ร่วมกับนายพรชัย จุฑามาศ และเจ้าหน้าที่โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ได้เยี่ยมโรงเรียนปิยชาติพัฒนา จ.นครนายก เพื่อช่วยแนะนำในการจัดทำสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน และห้องพิพิธภัณฑ์พืชซึ่งทางโรงเรียนได้รวบรวมพืชเข้ามาปลูกเพิ่มเติม ส่วนในห้องพิพิธภัณฑ์พืชมีการรวบรวมตัวอย่างพันธุ์ไม้แห้ง ตัวอย่างผลแบบต่างๆ ตัวอย่างพืชสมุนไพร ข้อมูลและรูปภาพพรรณไม้ ผิดคณภัณฑจากพืช รวมทั้งผลงานของเด็กนักเรียน และมีการจัดนิทรรศการเรื่องสมุนไพรภูมิปัญญาชาวบ้าน เป็นต้น

• จัดประชุม “สวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน”

เมื่อวันที่ 19 มกราคม 2541 ทางโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ได้จัดประชุมเรื่อง “สวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน” ที่ภาควิชาพฤกษศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ให้แก่โรงเรียนสมาชิกในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 11 โรงเรียน คือโรงเรียนจิตรลดา, โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย(ฝ่ายประถม), โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา, โรงเรียนสตรีวิทยา 2 มัธยมศึกษาตอนต้น, โรงเรียนมัธยมวัดธาตุทอง, โรงเรียนราชินีบน, โรงเรียนวัดนโกสินทร์สมโภชบางเขน, โรงเรียนบดินทรเดชา, โรงเรียนเบญจมราชาลัย และโรงเรียนในจังหวัดนครนายก คือโรงเรียนปิยชาติพัฒนา เข้าร่วมฟังด้วย โดยคณะวิทยากรจากภาควิชาพฤกษศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และจากโรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย(ฝ่ายประถม) ทั้งนี้ได้ดูตัวอย่างที่โรงเรียนสาธิตจุฬาฯ(ฝ่ายประถม) ซึ่งเป็นโรงเรียนสมาชิกที่ได้ดำเนินงานสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียนได้ผลเป็นที่น่าพอใจ รวมทั้งได้นำสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียนไปใช้ในการเรียนการสอนวิชาต่าง ๆ และกิจกรรมอื่น ๆ เพื่อให้เด็กนักเรียนเกิดความรัก เห็นคุณค่า และช่วยกันอนุรักษ์พืชพรรณไม้ต่อไปในอนาคต

ก้าวไกลไปกับเทคโนโลยีชีวภาพ (ตอน 2)

เรียบเรียงโดย ปิยรัตน์ ปริญญาพรณ์

เมื่อสองปีก่อนสภาพพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติสรุปสภาพสังคมไทยช่วงปลายแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 7 ดังนี้คือ เศรษฐกิจดี สังคมมีปัญหา และการพัฒนาที่ไม่ยั่งยืน นั่นคือประเทศไทยเติบโตทางด้านเศรษฐกิจเฉลี่ยปีละ 8 เปอร์เซ็นต์ ถือเป็นอันดับหนึ่งของโลกเลยทีเดียว ดังนั้นแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 จึงเน้นว่าชุมชนจะต้องเข้มแข็งเพื่อเน้นสถาบันครอบครัวที่ต้องมั่นคง และเน้นการเอาใจใส่ในสิ่งแวดล้อม แต่ในสภาพความเป็นตอนนี้ ความฝันของแผน 8 ถ้าจะไปไม่รอดเพราะเศรษฐกิจเราตกสะเก็ดไปแล้ว การพัฒนาอีกสายเป็นไม่ยั่งยืนเพราะทุกคนหันมาแก้ไขปัญห เศรษฐกิจมากกว่าสิ่งแวดล้อม ปัญหาทางเศรษฐกิจมีผลกระทบต่อการพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ซึ่งจะต้องถูกตัดงบประมาณในที่สุด ที่กล่าวมาทั้งหมดนั้นคือสิ่งที่เป็นความจริงในปัจจุบันของประเทศไทยที่อยู่ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8

ก้าวไกลกับเทคโนโลยีในอุตสาหกรรมฉบับนี้ จำเป็นต้องพาดพิงถึงความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน เพื่อให้ท่านผู้อ่านเข้าใจสถานการณ์ของประเทศไทย จะได้เป็นแรงใจและแรงกาย จุดประกายความคิดในการพัฒนาที่ยั่งยืนจริง ๆ ต่อไป

มาเข้าเรื่องของเทคโนโลยีชีวภาพที่ได้เข้าไปดูจากอินเตอร์เน็ตมาฝากน้อง ๆ ในวันนี้ ได้เข้าไปดูที่มหาวิทยาลัยควีนส์แลนด์ของประเทศออสเตรเลีย มีที่อยู่ในอินเตอร์เน็ตคือ <http://www.up.edu.au> เป็นโฮมเพจที่น่าสนใจดี แต่ที่น่าสนใจยิ่งไปกว่าก็คือ เขากำลังทำงานวิจัยผลไม้เมืองร้อนในประเทศไทยเรานั่นเอง ในขณะที่ทางภาควิชาพฤกษศาสตร์กำลังศึกษาทางด้านผลไม้เมืองร้อนอย่างระมัดระวัง มีงานของผู้เชี่ยวชาญท่านหนึ่งคือ Dr. Jimmy Botella (J.Botella@botany.uq.edu.au) กำลังศึกษาในทางด้านพันธุวิศวกรรมและทางด้านชีวโมเลกุล อีกทั้งศึกษาในเรื่องการควบคุมระยะเวลาในการสุกของผลมะม่วง (*Mangifera indica* L.) และมะละกอ (*Carica papaya* L.) นั่นคือหาลำดับเบสของยีนที่ควบคุมให้การสุกของผลไม้ทั้งสองชนิดนี้ เพื่อจะได้ควบคุมให้การสุกของผลไม้เป็นไปตามระยะเวลาที่ต้องการ

ประเทศออสเตรเลียสนใจในไม้ผลเมืองร้อนซึ่งคล้ายคลึงกับในประเทศไทย เช่น ทุเรียน สับปะรด มะม่วง มะละกอ ฯลฯ จึงนับเป็นคู่แข่งที่น่ากลัวทางการค้าของประเทศไทย เพราะที่ควีนส์แลนด์ในประเทศออสเตรเลียมีภูมิอากาศคล้ายคลึงกับในประเทศไทยมาก ผลไม้เมืองร้อนที่กล่าวถึงล้วน

มีรสชาติอร่อย แต่มีข้อเสียคือสุกเร็ว เก็บไว้ไม่ได้นาน นั่นจึงเป็นสาเหตุที่นักวิจัยสนใจจะปรับปรุงพันธุ์ด้านนี้ข้อเสียอีกอย่างคือผลไม้เมืองร้อนมีโรคมาก จึงมีการค้นคว้าหาอินที่ต้านทานต่อโรคต่าง ๆ ซึ่งในประเทศไทยก็มีการค้นคว้าอยู่เหมือนกัน เช่น การควบคุมโรคใบค่างจุดความเหวนของมะละกอ (Papaya ringspot virus) โดยมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

จากงานวิจัยที่เขียนถึงในครั้งนี่ เพื่อให้ท่านผู้อ่านได้มีวิสัยทัศน์ในงานวิจัยทางด้านนี้เพิ่มมากขึ้น ที่ไม่ได้ลงลึกในรายละเอียดก็เพื่อให้อ่านแล้วไม่เบื่อ แต่ถ้ามีปัญหาอยากทราบถึงขั้นตอน ก็คงต้องตอบเป็นรายบุคคล เขียนมาถามทางไปรษณีย์ผ่านทางกองบรรณาธิการจุลสาร หรือส่งอีเมลล์โดยตรงมาที่ pharmacy@asianet.co.th (แก้ไขจากที่อยู่ในฉบับที่แล้ว)

ปิดท้ายสำหรับเศรษฐกิจยุคไอเอ็มเอฟ จากอดีตจนถึงปัจจุบัน เราซื้อเทคโนโลยีจากต่างประเทศมาตลอดในทุก ๆ ด้าน เพราะเราไม่สามารถจะคิดค้นหรือประดิษฐ์อะไรได้ ประเทศไทยไม่เคยกล้าทุ่มทุนไปในการพัฒนาเรื่องที่มีสาระ แต่ไม่มีกำไรตอบแทนอย่างงานวิจัยทางวิทยาศาสตร์หรือเทคโนโลยีที่ผ่านมาก็มักจะต้องมีต่างชาติเข้ามาร่วมทุนด้วยเสมอ ทำให้เราเป็นหนี้บุญคุณเขาอย่างเหลือเกิน ถ้ามีพื้นที่ว่างตรงไหนในท่านใด ๆ ที่ผ่านมาก็จะกลายเป็นสนามกอล์ฟหรือศูนย์การค้ามากกว่าที่จะตั้งเป็นสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี จึงหวังว่าบทเรียนเศรษฐกิจฟองสบู่ที่ผ่านมามาคงช่วยคลายคนทั้งประเทศมีจิตสำนึกในการพัฒนาประเทศไปถูกทางต่อไป เพราะการพัฒนาที่ยั่งยืนหมายถึง การพัฒนาที่สมดุลในสามส่วนคือ **มนุษย์ วิทยาศาสตร์เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม** ในสามส่วนนี้ มนุษย์เป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาทั้งหมด เราต้องพัฒนามนุษย์ก่อนพัฒนาอย่างอื่น ดังนั้นผู้บริหารประเทศ ผู้ที่คิดจะพาประเทศชาติให้ผ่านวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจได้นั้น คงจะคำนึงถึงการพัฒนามนุษย์เป็นสิ่งแรก อย่างที่กล่าวไว้ว่า **พัฒนาชาติให้เริ่มที่ประชาชน พัฒนาคนให้เริ่มที่ใจ จะพัฒนาอะไร ให้เริ่มที่ตัวเราก่อน** ถ้าน้อง ๆ มีความสนใจและอยากพูดคุยซักถาม สามารถติดต่อผ่านทางที่อยู่ E-mail

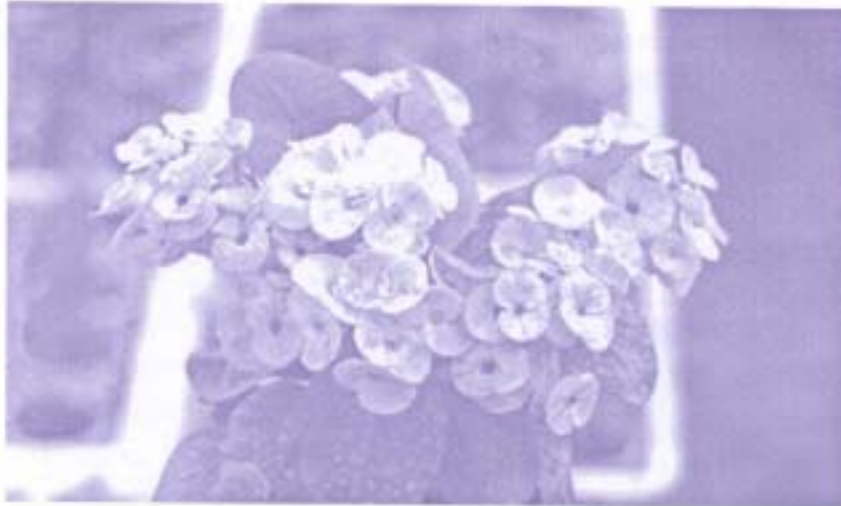
คือ piyarat@asianet.co.th,
piyarat@usa.net,
 และ piyarat@thai.com

และขอขกเลิกที่อยู่ในฉบับก่อนหน้านี้ด้วย

บทความจากผู้ทรงคุณวุฒิ :

ไม้ประดับ “เสียงทนาย” ดอก

‘ต้นโป๊ยเซียน’ สกุล *Euphorbia* พันธุ์ไม้ใน Family EUPHORBIACEAE นี้เป็นวงศ์ที่ใหญ่ ลักษณะของพันธุ์ของสกุลนี้มีขนาดตั้งแต่ต้นใหญ่ ชื่อพญาไฉไล *Euphorbia tirucalli* และเล็กที่สุดคือต้นม้ามราเชอ *Euphorbia hirta* ของไต้หวันถึงแก่ที่ว่าสกุล *Euphorbia* นี้มีคุณสมบัติพิเศษ ในต้นมียางและยางนี้มีค่าให้ทั้งคุณและโทษ ขอได้โปรดพิจารณาว่า การนำยางเสียงด้งถูกหนามหรือยางของพันธุ์ไม้ในสกุลนี้อาจถึงตายหรืออยู่รอดได้ไม่ว่ามนุษย์หรือสัตว์

ต้นโป๊ยเซียน *Euphorbia splendens* ไม้พันธุ์ไม้ที่งานรู้จักชื่อเป็นอย่างไร ปลุกเสียงไว้หวังเป็นไม้เสียงทนาย ทำนายโชคลาภและห่วยเบอร์ จีนตั้งชื่อโป๊ย แปลว่า “แปด” เซียน แปลว่า “เทพเจ้า” โป๊ยเซียนจึงตรงกับเทพเจ้าแปดองค์ของเทพนิยายจริงอิงประวัติ เหนือฟ้ายังมีฟ้าคุ้มครองเขา ชื่อไทยเรียกว่า “เข็มพระอินทร์” หรือว่านเศรษฐี ฝรั่งตั้งชื่อ Crown of thorns แปลว่ามงกุฎหนาม ตั้งชื่อโกธัลักษณะเพราะต้นมีหนาม ยางเป็นพิษ ถ้าทำนทั้งหลายคิดจะปลุกเสียงไว้เพื่อเสียงทนายหวังลาภผลเป็นอาชิตแล้ว วิชาศึกษาหาความรู้ในเรื่องต้นโป๊ยเซียนนี้ให้ตีเสียก่อน อย่าหาว่าไม่บอก ปลอกให้หลอกกันมานานแล้ว

เหตุใดจึงตั้งชื่อ โป๊ยเซียน ทำนซินแสผู้ใดทนอให้ชื่อ ยิ่งกับว่าไม้พันธุ์นี้มากกับสำเนาเมืองจีน แต่ถิ่นกำเนิดจริงอยู่ที่เกาะมาดากัสการ์ สหภาพอาฟริกาใต้ โทนทะเลเมดิเตอร์เรเนียนมีชื่อเป็นเซียนเสียงทนาย ทำให้มักคิดผู้เขียนก็คิดมานานเท่านั้น และตั้งใจพบเห็นที่โหนดก็ต้องชื่นชม เพราะเขานิยมนับดอกในกันข้อเดียวว่าต้นโหนดได้จำนวน 8 ดอก ตีใจกันถึงขั้นจุดบูชา

ผ้าแดง ถ้าเขียนขึ้นถึง 16 ดอก เข้าชั้นลาภผลคงอุดมสมบูรณ์ พลาดถูกห่วยต้องตั้งเครื่องเซ่นซาแซแบบจีน มีปลา 1 หมู 1 ไก่ 1 และขนม จึงจะเจริญ ของดีต้นนี้ทำนห้ามขอ อยากได้ให้ขโมยว่าเขานั่น แต่อย่าล่องนะท่าน ตีไม้ตีจะลำบาก หรือว่าซินแสผู้นำต้นโป๊ยเซียนมาจากเมืองแขก แกคงได้มาแบบห้ามขอ เลยเป็นโรคติดต่อเวรวังเรื่อยมาจนกระทั่งทุกวันนี้ ผู้เขียนสนใจคุณค่าของไม้พันธุ์นี้มาก และอยากจะถูกห่วยเบอร์ จึงค้นคว้าศึกษาหาความรู้จากสกุลนี้ พอนำมาเผยแพร่ไว้บ้าง และขอออกตัวเสียก่อนว่า มิได้มาสอนท่านที่ทรงคุณวุฒิรู้ดีแล้ว ที่ยังไม่รู้จะได้สนใจ ทราบแล้วก็ขอได้โปรดคิดพิจารณาว่า “เสียงทนาย” เอาเอง

สกุล *Euphorbia splendens* มีอยู่ด้วยกัน 6 Species ไทยเรียกโป๊ยเซียนทุกต้น ชื่อมาจากคำ Splendent แปลว่า “สุกใส” เพราะคุณสมบัติดอกมีกลิ่นหอมคู่เหมือนเม็ดกับกิมแดงหรือเหลืองสุรคัม ซึ่งมีแสงสุกใส จึงนำมาตั้งชื่อชนิดพันธุ์สกุลนี้ตามลักษณะดอกเหมาะสมที่สุดสวย

1. *Euphorbia splendens* Bojer.
2. *Euphorbia splendens hislopil* (millii).Bojer.
3. *Euphorbia splendens lutea* Bojer.
4. *Euphorbia spendens prostrata* (millii).Bojer.
5. *Euphorbia splendens typica* Bojer.

Euphorbia splendens Bojer. ลักษณะต้นตรงเป็นท่อนกิ่งก้านอ่อนโค้งสีเทาอมน้ำตาล มีหนามแหลมยาวทั้งต้น ใบเล็กคมมาก โคนแคบ ปลายใบโคน ออกช้อนเป็นจุดตามกิ่ง

สีเขียวอ่อน ดอกออกที่ยอดกลาง กลุ่มใบซ้อน ก้านช่อสีเขียว ดอกใหญ่กลีบมนขนาดเซนติเมตรเศษ มีกลีบสองกลีบ ตรงกลางจุดเกสรเล็กสีเหลือง พื้นสีแดงสด

ชนิดนี้ออกดอกตั้งแต่ 2-4 ดอกเท่านั้น เมืองไทยเรามีมาก

Euphorbia splendens hislopil (millii)Bojer. ลักษณะต้นเป็นพุ่ม มีกิ่งย้วยสีเขียวมน้ำตาล มีหนามแหลมอ่อนสั้นห่าง ใบเรียวยาวโค้งสีเขียวสดเป็นมัน ก้านช่อสีเขียวดอกใหญ่รูปจานคู่กลมรองอยู่ 2 กลีบ กลางจุดเกสรเล็กสีเหลือง พื้นสีแดงสด กลางกลีบสีอ่อน

ชนิดนี้ออกดอกตั้งแต่ 4 ถึง 6 และมีถึง 8 ดอกในบางโอกาส เมืองไทยเรามีมาก

Euphorbia splendens lutea Bojer. ลักษณะลำต้นใหญ่อวบ มีหนามแหลมยาวและถี่มากสีน้ำตาลอ่อน (Tan) ใบหนาเรียวยาวตรงสีเขียวอมฟ้า ดอกเล็กรูปกรวย กลีบห่อสีเหลืองนวล ตรงกลางเหลืองอมสีเขียว ริมของขอบเส้นสีแดงเกสรสีเหลืองสด

ชนิดนี้ออกดอกตั้งแต่ 4 ถึง 8 ดอก

Euphorbia splendens prostrata Bojer. ต้นนี้ได้ชื่อว่าเป็น Crown of thorns ลักษณะลำต้นพุ่มสูง แตกกิ่งก้านอ่อนโค้งไปรอบต้น ยอดอาจสูงถึง 4 ฟุต สีน้ำตาลอ่อนอมเทา มีหนามแหลมยาวสีเทา ใบสีเขียวเข้มขนาดกลาง ปลายกว้างมนโค้งใบค่อนข้างง่าย ดอกสีแดงสด กลางเกสรสีเหลืองอ่อน ต้นนิยฐานว่าจะเป็นลูกผสมระหว่าง *E. splendens* กับ *E. splendens Bojer.* ต้นนี้นับเป็นต้นสำคัญที่ให้ดอกออก *เสี่ยงหาย*

ชนิดนี้ออกดอกตั้งแต่ 6 ถึง 8 และ 16 ถึง 32 ดอกเมืองไทยเรามีมาก

Euphorbia splendens typica Bojer. ลักษณะลำต้นเป็นร่องแข็งสีน้ำตาลอ่อน ปลายแหลมเล็กดี ใบขนาดกลาง ปลายแหลมยอดคอคดสีเขียวอมเทา ก้านช่อยาว ดอกเล็กรูปกรวย กลีบห่อสีแดงอมชมพู เกสรสีเหลือง

ชนิดนี้ออกดอกตั้งแต่ 4 ถึง 6 และ 8 ดอก 16 ดอก

และ 32 ดอก ถึง 64 ดอก?

Euphorbia lophogona ลักษณะลำต้นสูง 6 เทียม ร่องลึก หนามแหลมเล็กถี่รอบด้าน ใบรูปพายปลายแหลม สีเขียวสด แตกกิ่งที่ยอด ดอกออกก้านช่อแยกเป็นคู่ กลีบดอกมนกลมคู่เวียงสองแถว มีกลีบ 2 กลีบ สีชมพู กลางจุดเกสรสีเหลืองอ่อน ชนิดนี้ออกดอกตั้งแต่ 8-16 ดอก และ 32 ดอก

ปิยะเขียนชนิดดอกเหลืองนี้ หรือดอกสีชมพู และดอกสีส้ม ซึ่งปลูกเลี้ยงกันในขณะนี้ ไม่อยู่ในความนิยมทางเสี่ยงหาย ถึงขั้นจัดรูปปลูกผ้าแดง ตั้งเครื่องเช่น เช่นชนิดพันธุ์ดอกสีแดงที่ได้กล่าวมาแล้ว อาจจะเป็นตัวลึกลับละลำต้นสูงใหญ่ นำมากรอกแล้ว ดอกสีต่าง ๆ ออกดอกตั้งแต่ 4 ถึง 8 และ 16 อาจถึง 32 ก็เคยมี แต่ก็ไม่สนใจเท่ากับต้นชนิดพันธุ์เดิม ดอกสีแดงที่เรียกว่า ปิยะเขียนสั่งเข้ามาจากเมืองฝรั่ง เป็นการค้าขาย มีคำพ้องเพยที่ว่า ของดีทำนอห้ามขอลแล้วไม่ซื้อขาย อยากได้ตัดไปเอง ทำนองเดียวกับมนุษย์เหยียบดวงจันทร์ได้เลยเลิกไหวพระจันทร์กันไปมาก นี่ก็เป็นความเชื่อมั่นตามครรลองชีวิตนี้ต้องเสี่ยงหาย

ถ้าหรับต้น *Euphorbia splendens* นั้นเป็นไม้ป่าทั่วไป มีลักษณะที่ไม่เด่น ดอกน้อยกว่า Variety ที่ได้อธิบายมาแล้ว ขอให้ท่านพึงสังเกตด้วยว่า ดอกมากนั้นอยู่ที่พันธุ์เฉพาะต้น อย่าไปหลงเองว่ามีต้นปิยะเขียนแล้ว ท่านจะต้องได้รับโชคลาภเมื่อต้นนั้นออกดอก 8 ถึง 16 ดอก ต้นนี้ออก 4 ถึง 6 และ 8 ดอก ต้นที่ไม่มีดอกแล้วไม่มีโชคมันอยู่ที่ชนิดของ Variety

ข้อสังเกตที่ท่านจะหามาเลี้ยงหรือคิดจะเสี่ยงหาย ถ้าท่านได้ต้นที่มีใบทนมมาก สีสดใสมั่งลำต้นแล้ว ถึงรู้ได้ว่าต้นนั้นดอกน้อย แต่ต้นที่มีดอกมากนั้นใบน้อยสีต้นอ่อน ไม่แข็งแรง แสดงว่าดอกจะตก อย่างนี้ผู้เลี้ยงใจถึงกับลงโทษในโชคชะตาของตัวเองว่าปลูกแล้วมีดอกไม่เหมือนของชาวบ้านเขา ขอให้ท่านได้ลองเลือกให้ได้พันธุ์อย่างที่ได้บรรยายมาแล้วนี้จะไม่ผิดหวังแล้วอย่ามาโทษที่ต้องมาเสียเครื่องเช่นสังเวชขึ้นสูงแบบซาเซกับบ่อช ๆ แต่เมื่อเช่นแล้วไม่เสียธรรมเนียมน ท่านเองได้เสียกันกัน ก็ควรปฏิบัติไว้เป็นสิริมงคลคงจะไม่เสียหายนะไร

ที่มาข้อมูล : ศ.พิเศษ ประจิด วามานนท์

พรรณไม้ป่าทุ่ง

พรรณไม้ในป่าชายเลน

(ต่อจากฉบับที่แล้ว)

พรรณไม้ในป่าชายเลนมีทั้งไม้ยืนต้น ไม้พุ่ม ไม้ล้มลุก พืชอิงอาศัย (epiphytes) เถาวัลย์ กาฝาก ไปจนถึงสาหร่ายทะเลและแพลงตอนพืช ไม้ที่ขึ้นในป่านี้ส่วนใหญ่เป็นไม้ไม่ผลัดใบ และมีลักษณะพิเศษแตกต่างจากไม้ในป่าชนิดอื่น ๆ คือ สามารถขึ้นได้ในดินเลนที่มีน้ำทะเลท่วมถึงเป็นครั้งคราว หรือเป็นประจำ มีระบบรากพิเศษที่เกิดอยู่เหนือพื้นดินในลักษณะต่าง ๆ กัน เรียกโดยรวมว่ารากอากาศ (aerial root) ทำหน้าที่ช่วยในเรื่องการหายใจและแลกเปลี่ยนก๊าซ การดูดน้ำและแร่ธาตุ การค้าจุนลำต้นให้ทรงตัวอยู่ได้ในดินเลนหรือโคลน ไม้มีลักษณะเหนียว คล้ายหนังและอวบน้ำ เส้นใบไม่ชัดเจน เมล็ดสามารถงอกได้ตั้งแต่ผลยังติดอยู่บนต้น (vivipary) และต้นอ่อนหรือผลแก่สามารถลอยน้ำได้ ทำให้สามารถแพร่กระจายพันธุ์ทางน้ำได้ดี

Santisuk (1983) รายงานว่ามีพรรณไม้ในป่าชายเลนทั้งหมด 35 วงศ์ 53 สกุล 74 ชนิด พรรณไม้เด่นและสำคัญส่วนใหญ่อยู่ในวงศ์ Rhizophoraceae, Avicenniaceae, Sonneratiaceae และ Meliaceae

ไม้พื้นล่างในป่าชายเลน ส่วนใหญ่จะอยู่ในบริเวณที่มีตะกอนที่อุดมในระดับที่สูงขึ้นจนกลายเป็นที่ดอน และได้รับอิทธิพลจากการขึ้นลงของน้ำทะเลน้อยลง

พืชอิงอาศัย มีจำนวน 3 วงศ์ 13 สกุล 18 ชนิด (อรดี และทวีศักดิ์, 2519) มีทั้งพวกกล้วยไม้ ไม้ดอกบางชนิด เฟิน มอสส์ และไลเคน

เถาวัลย์ มีหลายชนิดที่สำคัญและพบสม่ำเสมอ ได้แก่ เถากระเพาะปลา (*Finlaysonia maritima* Back.) เถาตอแบน (*Derris trifoliata* Lour.) เถาตุษ (*Calycopteris floribunda* Lamk.) เถามันแดง (*Combretum tetralophum* Clarke) (สนิท 2532)

สาหร่าย มีทั้งชนิดที่สามารถขึ้นได้ในป่าชายเลน โดยอาศัยตามส่วนของลำต้นหรือรากต้นไม้ใหญ่ ตามพื้นโคลนเลนหรือเลนปนทราย เกาะตามก้อนหิน เปลือกหอย หรือเศษใบไม้ที่ร่วงหล่น สาหร่ายที่พบสม่ำเสมอมีทั้งสิ้น 18 วงศ์ 35 สกุล 44 ชนิด (Lewmanomont, 1983)

พรรณไม้ในป่าชายเลนแต่ละชนิด จะมีเขตการขึ้นอยู่เป็นแถบหรือโซนแยกกันอย่างชัดเจน ตั้งแต่บริเวณชายฝั่งทะเลจนถึงฝั่งด้านใน ซึ่งมีปัจจัยที่สำคัญเป็นตัวควบคุม เช่น ปัจจัยทางกายภาพและเคมีภาพของดิน ความเค็มของน้ำในดิน การ

Plant in Mangroves

ระบายน้ำและกระแสน้ำ ความถี่ของน้ำทะเลท่วมถึง (สนิท, 2519) ได้ศึกษาและแบ่งเขตหรือโซนของพรรณไม้ป่าชายเลนของประเทศไทย ดังนี้

โซนไม้โกงกาง (*Rhizophora* spp.) มีทั้งโกงกางใบใหญ่ และมี จาก (*Nypa fruticans* Wurm.) ขึ้นหนาแน่นในบางท้องที่ใกล้ฝั่งน้ำ

โซนไม้แสม (*Avicennia* spp.) อยู่ถัดจากโซนไม้โกงกางเข้ามา บางครั้งพบว่าไม้แสมจะขึ้นอยู่ติดกับชายฝั่งน้ำในบางท้องที่

โซนไม้ตะบูน (*Xylocarpus* spp.) อยู่ลึกเข้าไปจากโซนไม้แสมและไม้ประดัก โซนนี้มักมีดินค่อนข้างแข็งและมีน้ำท่วมถึงเสมอ มีไม้ตะบูนขึ้นหนาแน่น บางแห่งจะพบไม้โปรง (*Ceriops* spp.) และไม้ผ่าด (*Lumnitzera* spp.) ขึ้นอยู่ในพื้นที่ที่มีดินค่อนข้างอ่อนในโซนนี้

โซนไม้เสม็ด เป็นโซนติดต่อกันระหว่างป่ากับป่าชายเลนพื้นที่เป็นเลนแข็ง มีน้ำทะเลท่วมถึงเป็นบางครั้งที่ระดับน้ำทะเลขึ้นสูงสุดเท่านั้น มีไม้เสม็ด (*Melaleuca leucaneifra* Linn.) ขึ้นอยู่หนาแน่น ในพื้นที่ที่ถูกวางเป็นที่โล่งจะพบปรงทะเล (*Acrostichum aureum* Linn.) ขึ้นอยู่ทั่วไปและหนาแน่น

การปรับตัวของพรรณไม้ป่าชายเลน ช่วยให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ในสภาพที่ดินเป็นดินเลนมีความอ่อนตัว มีน้ำท่วมขังอยู่ตลอดเวลาหรือบางเวลา และน้ำมีความเค็มสูงกว่าน้ำจืดทั่วไป โดยมีการปรับตัวทั้งโครงสร้างภายนอก โครงสร้างภายใน และการสืบพันธุ์

การปรับตัวด้านโครงสร้างภายนอกและภายใน

1. มีรากค้าจุน รากค้าอัน หรือรากหายใจลักษณะต่าง ๆ กัน ช่วยในการแลกเปลี่ยนก๊าซ และการทรงตัวของลำต้น ช่วยลดความแรงของกระแสน้ำรอบ ๆ ลำต้นลง และช่วยกักเก็บดินตะกอนต่าง ๆ จนขยายกลายเป็นพื้นดินตามชายฝั่ง
2. มีใบหนา เป็นมัน และอวบน้ำ เนื่องจากมีเซลล์ epidermis ที่มีผนังและ cuticle หนา มีขนปกคลุมต่อมเกลือและปากใบ ช่วยลดการคายน้ำ
3. มีต่อมเกลือที่ใบช่วยขับเกลือที่ไม่ต้องการออกไป ส่วนพืชที่ผลัดใบจะใช้การร่วงของใบเป็นกลไกที่ช่วยในการขับเกลือ
4. ลำต้นสามารถสร้างเวียนยอดใหม่ได้รวดเร็ว บนเวียนยอดเก่าที่หักหรือโค่นล้ม เนื่องจากถูกพายุหรือแรงกระแทกจากคลื่นลมแรง

พรรณไม้ในน้ำจืด

พรรณไม้ในป่าชายเลน Plant in Mangroves

(ต่อจากฉบับที่แล้ว)

พรรณไม้ในป่าชายเลนมีทั้งไม้ยืนต้น ไม้พุ่ม ไม้ล้มลุก พืชอิงอาศัย (epiphytes) เถาวัลย์ กาบฝาก ไปจนถึงสาหร่ายทะเลและแพลงก์ตอนพืช ไม้ที่ขึ้นในป่านี้ส่วนใหญ่เป็นไม้ไม่ผลัดใบ และมีลักษณะพิเศษแตกต่างจากไม้ในป่าชนิดอื่น ๆ คือ สามารถขึ้นได้ในดินเลนที่มีน้ำทะเลท่วมถึงเป็นครั้งคราว หรือเป็นประจำ มีระบบรากพิเศษที่เกิดอยู่เหนือพื้นดินในลักษณะต่าง ๆ กัน เรียกโดยรวมว่ารากอากาศ (aerial root) ทำหน้าที่ช่วยในเรื่องการหายใจและแลกเปลี่ยนก๊าซ การดูดน้ำและแร่ธาตุ การค้าจุนลำต้นให้ทรงตัวอยู่ในดินเลนหรือโคลน ใบมีลักษณะเหนียวคล้ายหนังและอวบน้ำ เส้นใบไม่ชัดเจน เมล็ดสามารถงอกได้ตั้งแต่ผลยังติดอยู่บนต้น (vivipary) และต้นอ่อนหรือผลแก่สามารถลอยน้ำได้ ทำให้สามารถแพร่กระจายพันธุ์ทางน้ำได้ดี

Santisuk (1983) รายงานว่ามีพรรณไม้ในป่าชายเลนทั้งหมด 35 วงศ์ 53 สกุล 74 ชนิด พรรณไม้เด่นและสำคัญส่วนใหญ่อยู่ในวงศ์ Rhizophoraceae, Avicenniaceae, Sonneratiaceae และ Meliaceae

ไม้พื้นล่างในป่าชายเลน ส่วนใหญ่จะอยู่ในบริเวณที่มีตะกอนทับถมในระดับที่สูงขึ้นจนกลายเป็นที่ดอน และได้รับอิทธิพลจากการขึ้นลงของน้ำทะเลน้อยลง

พืชอิงอาศัย มีจำนวน 3 วงศ์ 13 สกุล 18 ชนิด (ฮวดี และทวิศักดิ์, 2519) มีทั้งพวกกล้วยไม้ ไม้ดอกบางชนิด เฟิน มอสส์ และไลเคน

เถาวัลย์ มีหลายชนิดที่สำคัญและพบสม่ำเสมอ ได้แก่ เถากระเพาะปลา (*Finlaysonia maritima* Back.) เถาอบแถบ (*Derris trifoliata* Lour.) เถาคูหู (*Calycopteris floribunda* Lamk.) เถามันแดง (*Combretum tetralophum* Clarke) (สนิท 2532)

สาหร่าย มีทั้งชนิดที่สามารถขึ้นได้ในป่าชายเลน โดยอาศัยตามส่วนของลำต้นหรือรากต้นไม้ใหญ่ ตามพื้นโคลนเลนหรือเลนปนทราย เกาะตามก้อนหิน เปลือกหอย หรือเศษใบไม้ที่ร่วงหล่น สาหร่ายที่พบสม่ำเสมอมีทั้งสิ้น 18 วงศ์ 35 สกุล 44 ชนิด (Lewmanomont, 1983)

พรรณไม้ในป่าชายเลนแต่ละชนิด จะมีเขตการขึ้นอยู่เป็นแถบหรือโซนแยกกันอย่างชัดเจน ตั้งแต่บริเวณชายฝั่งทะเลจนถึงฝั่งคานใน ซึ่งมีปัจจัยที่สำคัญเป็นตัวควบคุม เช่น ปัจจัยทางกายภาพและเคมีภาพของดิน ความเค็มของน้ำในดิน การ

ระบายน้ำและกระแสน้ำ ความถี่ของน้ำทะเลท่วมถึง (สนิท, 2519) ได้ศึกษาและแบ่งเขตหรือโซนของพรรณไม้ป่าชายเลนของประเทศไทย ดังนี้

โซนไม้โกงกาง (*Rhizophora* spp.) มีทั้งโกงกางใบใหญ่ และมี จาก (*Nypa fruticans* Wurm.) ขึ้นหนาแน่นในบางท้องที่ใกล้ฝั่งน้ำ

โซนไม้แสม (*Avicennia* spp.) อยู่ถัดจากโซนไม้โกงกางเข้ามา บางครั้งพบว่าไม้แสมจะขึ้นอยู่ติดกับชายฝั่งน้ำในบางท้องที่

โซนไม้ตะบูน (*Xylocarpus* spp.) อยู่ถัดเข้าไปจากโซนไม้แสมและไม่ปะติด โซนนี้มักมีดินค่อนข้างแข็งและมีน้ำท่วมถึงเสมอ มีไม้ตะบูนขึ้นหนาแน่น บางแห่งจะพบไม้โปรง (*Ceriops* spp.) และไม้ผาค (*Lumnitzera* spp.) ขึ้นอยู่ในพื้นที่ที่มีดินค่อนข้างอ่อนในโซนนี้

โซนไม้เสม็ด เป็นโซนติดต่อกันระหว่างป่ากับป่าชายเลนพื้นที่เป็นเลนแข็ง มีน้ำทะเลท่วมถึงเป็นบางครั้งที่ระดับน้ำทะเลขึ้นสูงสุดเท่านั้น มีไม้เสม็ด (*Melaleuca leucafeafra* Linn.) ขึ้นอยู่หนาแน่น ในพื้นที่ที่ถูกถางเป็นที่โล่งจะพบปรังทะเล (*Acrostichum aureum* Linn.) ขึ้นอยู่ทั่วไปและหนาแน่น

การปรับตัวของพรรณไม้ป่าชายเลน ช่วยให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ในสภาพที่ดินเป็นดินเลนมีความอ่อนตัว มีน้ำท่วมขังอยู่ตลอดเวลาหรือบางเวลา และน้ำมีความเค็มสูงกว่าน้ำจืดทั่วไป โดยมีการปรับตัวทั้งโครงสร้างภายนอก โครงสร้างภายใน และการสืบพันธุ์

การปรับตัวด้านโครงสร้างภายนอกและภายใน

1. มีรากค้าจุน รากค้าชัน หรือรากหายใจลักษณะต่าง ๆ กัน ช่วยในการแลกเปลี่ยนก๊าซ และการทรงตัวของลำต้น ช่วยลดความแรงของกระแสน้ำรอบ ๆ ลำต้นลง และช่วยกักเก็บดินตะกอนต่าง ๆ จนขยายกลายเป็นพื้นดินตามชายฝั่ง
2. มีใบหนา เป็นมัน และอวบน้ำ เนื่องจากมีเซลล์ epidermis ที่มีผนังและ cuticle หนา มีขนปกคลุมต่อมเกลือและปากใบช่วยลดการคายน้ำ
3. มีต่อมเกลือที่ใบช่วยขับเกลือที่ไม่ต้องการออกไป ส่วนพืชที่ผลัดใบจะใช้การร่วงของใบเป็นกลไกที่ช่วยในการขับเกลือ
4. ลำต้นสามารถสร้างเวียนยอดใหม่ได้รวดเร็ว บนเวียนยอดเก่าที่หักหรือโค่นล้ม เนื่องจากถูกพายุหรือแรงกระแทกจากคลื่นลมแรง

ของดีเมืองหล่มเก่า อาหารว่างจากพืชสมุนไพร (เมืองโด้น)

โดย นพวัฒน์ อินทร์จันทร์ และไพโรจน์ ราชธรรมมินทร์

อาหารว่างของชาวพื้นบ้านหล่มเก่า อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์ ซึ่งได้จากพืชสมุนไพร ใช้รับประทานเป็นของว่าง สำหรับคนวัยกลางคน หรือคนที่ยังมีฟันดีอยู่ ก็คือ “เมืองโด้น” คำว่า “เมือง” มีความหมายเหมือนกับเนียงของเมืองเหนือ หรือเมืองญวน คำว่า “โด้น” เป็นภาษาหล่มเก่า น่าจะมาจากคำว่า “คันหน” เพราะการรับประทานเนียงควรจะมีสมาชิกตั้งแต่ 3 คนขึ้นไป เวลารับประทานก็คันหนเครื่องปรุงต่าง ๆ ณ บัดนั้นเลย และจะอร่อย สุขุสมานมากขึ้น เมื่อได้จับกลุ่มคุยกันที่ใต้ถุนบ้าน หรือร่วมไม้ข้างบ้าน เมื่อตกลงกันว่าจะกินเมืองแล้ว ค่างคนก็จะช่วยกันลงมือหาข้าวของกันแต่ยวัน

เครื่องปรุงของเมืองโด้น มีดังนี้

- ใบเมือง จะเลือกใช้ใบอะไรก็ได้ เช่น ใบขนุนอ่อน ยอดชมพู ใบส้มกบ ใบกาแพ ผักกุ่มทอง ใบผักกาดขาว กะหล่ำปลี ใบชะพลู
- ปลาร้าดิบ หรือน้ำปลาร้า (ควรจะทำให้สุกก่อน)
- เครื่องประกอบต่อไปนี้เป็นชิ้นเล็ก ๆ พอเหมาะ
  1. มะเขือแก่   2. ข่า, ฝรั่ง
  3. หอม   4. กระเทียม
  5. มะเขือพวง   6. มะเขือเครือ หรือมะเขือเทศ หรือมะนาว
  7. มะเฟือง   8. กถ้วยน้ำว้าดิบ (ไม่มีก็ได้)
  9. ตะไคร้   10. พริก
  11. กากหมู, เนื้อย่าง, ไข่ปู, อย่างใดอย่างหนึ่ง

คุณค่าอาหาร เมืองโด้นมีคุณค่าอาหารมหาศาล เพราะเครื่องปรุงมีแต่พืชสมุนไพร ซึ่งพืชแต่ละชนิดมีประโยชน์ดังตัวอย่างข้างล่าง นอกจากนี้ยังมีกากอาหารช่วยระบายและระบบขับถ่ายได้ดีขึ้น

วิธีกิน นำใบเมืองที่เราชอบมากห่อเครื่องปรุงต่าง ๆ ใส่ถุงอย่าง ยกเว้นพริก ถ้าใครไม่ชอบเผ็ดก็ไม่ต้องใส่ แล้วตักน้ำปลาร้าใส่เล็กน้อย ท่อใส่ปาก เคี้ยวไปคุยไปอร่อยอย่างบอกใครเชียว ปัจจุบัน “เมืองโด้น” เป็นอาหารที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวหล่มเก่า นอกจากนิยมนับประทานในยามว่างแล้ว ไข่เป็นอาหารว่างในงานต่าง ๆ เช่น งานบวช งานศพ งานบุญต่าง ๆ แทนที่จะเสิร์ฟกาแฟหรืออาหารฝรั่งแบบที่อื่น ก็เสิร์ฟเมืองโด้นนี้แหละมีประโยชน์ อร่อยและช่วยเสริมสุขภาพของชาติอีกด้วย

เครื่องปรุง	ชื่อวิทยาศาสตร์	ประโยชน์
ขนุน	<i>Artocarpus heterophyllus</i> Lamk.	ช่วยขับน้ำนมในสตรีหลังคลอดรักษาแผลมีหนองหรือฝี
ใบส้มกบ	<i>Oxalis corniculata</i> Linn.	แก้บวม แก้ท้องร่วง แก้เลือดกำเดาออก
ข่า	<i>Alpinia nigra</i> (Gaertn.) B.L. Burt	หัวหรือเถ้านำมาปรุงอาหาร ใช้เพื่อย่อยสลายน้ำดื่ม บรรเทาอาการท้องอืดท้องเฟ้อและขับลม เหนือค้ำผสมกับเหล้าโรงใช้ทาบริเวณผิวหนังที่เกิดจากเชื้อรา เช่น กลากเกลื้อน
หอมแดง	<i>Eleutherine americana</i> Merr.	แก้หวัดคัดจมูก เป็นยาขับลม
มะนาว	<i>Citrus aurantifolia</i> (Christm.&Pans) Swing.	ขับเสมหะ แก้ไอ แก้โรคเลือดออกตามไรฟัน
มะเฟือง	<i>Averrhoa carambola</i> Linn.	ใบและยอดคนคละเอียดยาคตามตัวรักษาตุ่มใส ยาต้มจากใบและผลแก้ไอเย็น
กถ้วยน้ำว้า	<i>Musa ABB group</i> (Triploif) C.V. "Namwaa"	ผลดิบแก้โรคท้องเสียเป็นยาสมานแผลในกระเพาะอาหารและอาหารไม่ย่อย
ตะไคร้	Lemon grass - <i>Cymbopogon citratus</i> (DC.) Stapf.	ถ้าต้นทั้งสดและแห้งเป็นยาขับลมแก้ท้องอืด ท้องเฟ้อ แน่นจุกเสียด
พริกชี้ฟ้า	<i>Capsicum frutescens</i> Linn.	ตำรายาไทยใช้ผลขับเสมหะ แก้ไอ

ขอขอบคุณ : โรงเรียนหล่มเก่าพิทยาคม จ.เพชรบูรณ์

